

УДК 346.5

К.І. АПАНАСЕНКО, канд. юрид. наук, доцент,
доцент кафедри цивільного, господарського права та процесу
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів

ДОЗВІЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ У СФЕРІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ІНШІ ПРАВОВІДНОСИНИ ДОЗВІЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

Ключові слова: дозвіл, ліцензія, дозвільні правовідносини, ліцензійні правовідносини, привілей, конкуренція, Антимонопольний комітет України, право на здійснення господарської діяльності.

Розпочато порівняльне дослідження дозвільних відносин, урегульованих Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», та інших правовідносин дозвільного характеру. Зокрема, аналізуються відмінності між указаними дозвільними відносинами і ліцензійними відносинами, а також відносинами дозвільного типу у сфері антимонопольно-конкурентного регулювання.

Актуальність дослідження. Дерегуляційна реформа в Україні триває понад десять років. Її змістом є, насамперед, законодавче скорочення кількості дозволів і ліцензій, спрощення дозвільних процедур, у тому числі у сферах митного, валютного та іншого регулювання. Відповідні законодавчі зміни і правовідносини аналізують, насамперед, науковці галузі адміністративного права, однак вони гостро потребують господарсько-правового аналізу.

Правовідносини, у рамках яких суб'єкти господарювання взаємодіють із уповноваженими органами державної влади і місцевого самоврядування для отримання права на здійснення окремих господарських операцій, видів господарської діяльності, укладення деяких видів договорів, проведення експортно-імпорتنних операцій, буквально пронизують систему господарського, митного, фінансового законодавства. Така взаємодія відбувається і власне в рамках дозвільних відносин у сфері господарської діяльності, що виникають згідно із Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», ліцензійних правовідносин, правовідносин з передання в оренду державного і комунального майна, антимонопольно-конкурентних правовідносин, правовідносин щодо встановлення окремих видів цін і тарифів, квотування і ліцензування зовнішньоекономічних операцій, надання дозволів державному підприємству на відчуження державного майна, погодження фінансових планів державних і комунальних підприємств тощо. Загалом дослідники нараховують близько 40 галузевих законів, які містять норми про надання дозволів різного виду [1, с. 160]. Висловлено думку, що дозвільна система / діяльність є специфічною формою діяльності усього державного апарату управління [2, с. 29].

З великого розмаїття відносин дозвільного характеру законодавець виокремив деякі групи, які він вважає за необхідне регулювати з ви-

користанням такого правового інструменту, як дозвільна процедура, із застосуванням документів дозвільного характеру. Актуальним видається, з огляду на дерегуляційну реформу, розібратись, чи виправданим є такий підхід законодавця, чи не потребує він коригування, а тому доцільно провести пропонуване дослідження.

Постановка завдання. Зважаючи на поширеність відносин дозвільного характеру, в межах одного дослідження неможливо вивчити специфіку всіх типів цих відносин. Дана робота є спробою виконати огляд окремих видів господарських відносин, які містять дозвільний компонент (ліцензійних і деяких груп антимонопольно-конкурентних відносин), і порівняти їх із власне дозвільними відносинами у сфері господарювання у значенні Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності». Вважаємо, що це дасть змогу виявити специфіку дозвільних відносин і дійти попередніх висновків щодо можливості чи неможливості виокремлення дозвільних відносин у сфері господарювання як окремого виду господарських відносин.

Постановка проблеми. За попереднім спостереженням, усі правовідносини дозвільного характеру можна окреслити так: правовідносини з дозвільним компонентом, правовідносини дозвільного типу, дозвільні правовідносини у сфері господарювання.

Правовідносини з дозвільним компонентом можуть бути складовою різних видів господарських правовідносин, наприклад орендних і концесійних (отримання дозволу Фонду державного майна України на оренду державного майна тощо), інших правовідносин з укладання договорів, які потребують певних погоджень чи дозволів від уповноважених органів державної влади / місцевого самоврядування, правовідносин у сфері управління державним і комунальним сектором економіки. Це можуть бути правовідносини різної галузевої належності, для яких дозвільний компонент не є базовим, визначальним, отримання дозволу в яких виступає одним із етапів договірних чи управлінських відносин (як, наприклад, у здійсненні управлінських повноважень щодо державних і комунальних підприємств). У цих відносинах видача дозволу є тільки одним із правових засобів (інструментів) регулювання відносин, однак сам по собі дозвіл чи

погодження не наділяє суб'єкта спеціальною правоздатністю, він лише сприяє реалізації наявних у суб'єкта прав. Наприклад, закон вимагає погодження передання державного майна в оренду, однак право оренди цього майна набувається не тільки за фактом такого погодження, а в результаті проходження певних конкурсних чи позаконкурсних процедур, направлення оферти тощо, в рамках яких видача дозволу є одним із елементів юридичного складу. Здійснення відповідного погодження не є самоціллю для суб'єкта господарювання у конкретних випадках, у відносини з укладання договору оренди він вступає з метою отримання в користування майна, і право користування майном у нього виникне після укладення договору, а не в результаті погодження договору оренди Фондом держмайна України.

Відносинами дозвільного типу можна назвати широке коло дозвільних відносин, які виникають у різних сферах життєдіяльності суспільства, об'єктом яких є дії з видачі дозволів різного типу широкому колу фізичних і юридичних осіб (наприклад дозволів на носіння чи придбання зброї, ліцензій). У рамках цих правовідносин об'єктом є саме дії з отримання певного роду дозволів чи погоджень. До цієї групи правовідносин ми не включаємо правовідносини дозвільного типу у сфері економіки, об'єктом яких є дії з отримання документів дозвільного характеру / права на здійснення окремих господарських операцій чи видів господарської діяльності. Останню групу правовідносин ми називаємо власне дозвільними правовідносинами у сфері господарювання. Дозвільні правовідносини у сфері господарювання ми розглядаємо як правовідносини, урегульовані Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності».

Об'єднаним для усіх груп правовідносин дозвільного характеру є використання дозволів (незалежно від їхніх різновидів) як правового засобу регулювання господарської діяльності¹. С.С. Алексєєв визначає дозволи як можливість, якими наділяються індивіди, групи, організації, що характеризують сферу їхньої вільної, ініціативної поведінки та самостійності [4, с. 37]. Через посередництво дозвільних правовідносин держава здійснює охорону

¹ Огляд теоретичних підходів до розуміння поняття «правовий засіб» здійснено, наприклад: [3, с. 122–123].

інтересів членів суспільства, охорону навколишнього природного середовища. Документи дозвільного характеру та інші дозволи й погодження є тими правовими засобами, за допомогою яких держава реалізує дозвільний тип правового регулювання, об'єктивно необхідний у межах відповідних правовідносин (щодо використання природних ресурсів, об'єктів публічної власності, використання радіочастотного ресурсу, операцій у сфері поводження з небезпечними відходами та ін.).

Аналіз останніх публікацій за темою дослідження. У господарсько-правовій науковій літературі наявні здебільшого поодинокі висловлювання, а не дослідження питання про співвідношення понять «ліцензія» і «дозвіл», інститутів ліцензування і «дозвільної діяльності». А.І. Шпомер визначає ліцензування як діяльність з видачі суб'єктам господарювання дозволу на здійснення видів господарської діяльності за певних умов, передбачених законодавчими актами [5, с. 4]. Вона досліджувала співвідношення понять «дозвіл» і «ліцензія» у своєму дисертаційному дослідженні і дійшла висновку, що «дозвіл дає суб'єкту господарювання право на провадження певних дій щодо здійснення господарської діяльності, а ліцензія — на конкретний вид діяльності з дотриманням певних критеріїв і вимог» [5, с. 7]. А.І. Шпомер кваліфікує відносини ліцензування господарської діяльності як організаційно-господарські [6, с. 3]. Аналогічної думки притримується Е.Е. Бекірова [7, с. 5, 10].

Досліджуючи відносини надрокористування, В.М. Комарницький дуже слушно стверджує, що «ліцензія свідчить про здатність конкретної особи здійснювати певний вид користування надрами, а спеціальний дозвіл дозволяє реалізувати цю здатність» [8, с. 159]. На думку Н.Р. Кобецької, дозвільна система і ліцензування є самостійними механізмами регулювання господарської діяльності, а дозволи у сфері надрокористування мають правостановлювальний характер, закріплюючи передачу окремих ділянок надр у користування тим чи іншим суб'єктам, засвідчують спеціальну правосуб'єктність користувачів надр, конкретизують і встановлюють межі реалізації прав користування надрами [9, с. 142—145].

У російській науковій літературі різницю між ліцензуванням і дозвільною системою виявлено Т.А. Червяковою [10, с. 44—45]. Вона

розглядає поняття дозвільної системи широко, до числа відповідних відносин зараховує видання дозволів і громадянам, і суб'єктам господарювання. Відмінності, які були нею запропоновані, носять скоріше процедурний характер, сутнісною є озвучена уже позиція про те, що ліцензія надає право на здійснення видів господарської діяльності, а дозвіл — право на здійснення разових дій або серії разових дій (операцій).

Питання співвідношення дозвільних відносин у антимонопольно-конкурентній сфері та дозвільної системи у сфері господарювання не висвітлювались у правових публікаціях учених-господарників останнього десятиліття. В адміністративно-правовій літературі перші вважають різновидом дозвільних відносин у сфері підприємництва, діяльність Антимонопольного комітету України з надання дозволів — як різновид дозвільної діяльності загалом [2; 11].

Результати дослідження. Для того, щоби здійснити коректний порівняльний аналіз дозвільних правовідносин та інших правовідносин дозвільного характеру, необхідно насамперед визначитись із розумінням поняття дозвільних правовідносин. Найбільше це питання аналізували у сучасній правовій науці вчені у галузі адміністративного права. Дозвільна система у правоохоронній сфері досліджена у радянській правовій науці. У незалежній Україні перші дослідники дозвільних правовідносин (дозвільної діяльності) щодо підприємництва розглядали видачу дозволів суб'єктам підприємництва як одну з форм дозвільної системи [2] чи різновид дозвільної діяльності [11], якими також вважали державну реєстрацію суб'єктів підприємництва, ліцензування, патентування, дозвільна діяльність у сфері економічної конкуренції, у сфері обігу зброї, небезпечних речовин тощо. Аналогічні ідеї розвивають і молоді дослідники [12, с. 160]. Автор раніше окреслювала наукові підходи вчених-адміністративістів щодо розуміння сутності дозвільних відносин [13, с. 64—68.], тому у цій праці зацентруємо увагу на іншому.

До аналізу так званої дозвільної діяльності органів державної влади звертались кілька учених у галузі адміністративного права (І.В. Солошкіна, О.В. Харитонов, О.В. Джафарова, В.І. Сіверін, М.М. Романяк), однак саме поняття, зміст дозвільних правовідносин дослід-

жені недостатньою мірою. Найдослідженішим із елементів дозвільних правовідносин на даний час є суб'єкт(и) дозвільних правовідносин, а також їхня дозвільна діяльність, яку науковці розуміють як діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо видачі документів дозвільного характеру. Винятком є наукова праця В.І. Сіверіна. У його дисертаційному дослідженні предметом аналізу є дозвільна послуга, визначена як результат публічно-владної діяльності суб'єкта публічної адміністрації, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їхньою заявою (видання дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень тощо) [14, с. 13].

В адміністративно-правовій науці спостерігаємо дуже широкий підхід до розуміння дозвільних відносин. Загалом тут досліджують такі категорії, як «дозвільна діяльність публічної адміністрації / органів державної влади», «дозвільні послуги», «дозвільні відносини». Такі відносини виокремлюються у правоохоронному секторі, сфері економіки, екологічній сфері тощо. Так, О.В. Харитонов центральним суб'єктом дозвільної системи визначив органи внутрішніх справ [2, с. 2]. В.І. Сіверін вважає, що надання дозвільних послуг здійснюється як за Законом України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», так і в рамках інших правовідносин (наприклад дозвільні послуги НБУ, НКЦПФР, видача ліцензій) [14, с. 11], причому оскільки у цих правовідносинах можуть брати участь і фізичні особи [14, с. 14], вони можуть виникати не тільки у сфері господарювання. В одному з останніх досліджень за тематикою вчений М.М. Романяк [15] визначив дозвільними документами і власне дозволи, і ліцензії, і сертифікати екологічного аудитора. До видів дозвільної діяльності О.В. Джафарова відносить і ліцензування, і державну реєстрацію, і сферу здійснення сертифікації та стандартизації, і акредитацію, і власне дозвільну діяльність [16, с. 48]². Більше того, звертаючись до «дозвіль-

ної» компетенції у сфері економічної безпеки Мінекономрозвитку України, дослідниця включає до неї (у найзагальнішому значенні) повноваження різної правової природи: нормативно-правове регулювання питань дозвільної системи та нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності; нормативно-делегувальні повноваження; процедурні дозвільні повноваження та ін. [20, с. 156—157].

Предметом дозвільної діяльності в економічній сфері визнаються види діяльності, які становлять істотну загрозу для суспільної безпеки [1, с. 159]. Крім того, «дозвільний режим застосовується... для видів діяльності, які пов'язані з доступом до обмежених ресурсів (природних ресурсів, штучних ресурсів). У цьому випадку дозвільна діяльність здійснюється для того, щоб або обмежити кількість учасників чи зберегти темпи відтворення ресурсів, або стягувати на користь держави ренту від використання кінцевого ресурсу» [1, с. 159].

Дослідники дозвільних відносин в останні роки — В.І. Сіверін і О.В. Джафарова — визначають дозвільні відносини не тільки через призму управлінської діяльності дозвільних органів (дозвільної діяльності), але й через призму публічно-сервісного характеру повноважень дозвільних органів у цих правовідносинах [21, с. 210]. О.В. Джафарова підкреслює публічно-правовий характер цих правовідносин, в основі реалізації яких, на її думку, лежить публічний інтерес, і прямо заперечує господарсько-правову природу дозвільних відносин [18, с. 28; 21, с. 210]. Зауважимо, що крім публічного інтересу, у дозвільних відносинах реалізується приватний інтерес. Такі відносини неможливі без суб'єктів господарювання, які з метою реалізації підприємницьких інтересів звертаються до держави для отримання дозволів. Наявність публічного інтересу не може свідчити виключно про адміністративно-правовий (публічний) характер правовідносин. За такого підходу перекреслюється концепція організаційно-господарських, екологічних та інших правовідносин, які, окрім іншого, виникають і реалізуються з урахуванням приватного інтересу.

Рациональні моменти у позиції вчених-адміністративістів є, такі погляди мають право на життя в рамках адміністративно-правового підходу. Однак вказані дослідники розгляда-

² Огляд різних тлумачень змісту дозвільної діяльності у різні періоди вченими-адміністративістами надано, наприклад, у статтях: [17, 18]. Підходи до розуміння поняття дозвільної системи у правовій науці були узагальнені автором цієї статті раніше [19].

ють дозвіл як правовий засіб, що використовується в процесі державного управління в різних сферах. У господарсько-правовій науці існує інший підхід.

О.П. Віхров визнавав господарсько-правову природу за правовідносинами з приводу отримання документів дозвільного характеру, вважаючи їх організаційно-господарськими зобов'язаннями [22, с. 301] (детальніше він ці відносини не аналізував). Варто погодитись з О.П. Віхровим, що дозвільні правовідносини у сфері господарювання є різновидом організаційно-господарських правовідносин, об'єктом яких є законний інтерес у набутті права на здійснення окремих господарських операцій або визначених законом видів господарської діяльності. Законодавець відносить видання дозволів до числа адміністративних послуг. Не вважаємо за можливе заперечувати певну сервісну природу дій дозвільних органів у цих відносинах (що не перекреслює господарсько-правової природи відносин). Доречно тут згадати слова С.С. Алексеєва про багатошаровість правового регулювання на певній ділянці соціальної дійсності, що нерідко має місце [4, с. 115].

Для кваліфікації дозвільних відносин у сфері господарювання як окремого виду організаційно-господарських відносин важливо насамперед означити їхню межу з *ліцензійними відносинами*. Адже процедура отримання ліцензій має дозвільний характер. Загалом дозвільну систему у сфері господарської діяльності можна розглядати як один із засобів державного регулювання господарської діяльності нарівні з інститутом ліцензування, визначеним як такий у ст. 12 Господарського кодексу України.

Вище наведено останні наукові позиції А.І. Шпомер, Е.Е. Бекірової, В.М. Комарницького щодо співвідношення понять ліцензії та дозволу, дозвільних і ліцензійних відносин. Продовжуючи науковий аналіз варто відмітити таке.

Ліцензійні й дозвільні правовідносини у сфері господарювання зближує дозвільний тип їх правового регулювання. На таку особливість ліцензійних відносин вказував, наприклад, дослідник С.С. Вітвіцький [23, с. 8]. Ці відносини є організаційно-господарськими, а тому ознаки організаційно-господарських відносин наявні в обох видах відносин. У результаті реалізації обох видів правовідносин суб'єкт господарювання наділяється спеціальною господарською компетенцією, що дає йому змогу

здійснювати визначені види господарської діяльності чи господарські операції. Дослідники визначають ліцензування як діяльність, спрямовану на надання дозволу (офіційного підтвердження чи визнання права) на провадження певних видів господарської діяльності [24, с. 231; 25, с. 422; 26, с. 534; 5, с. 4]. Законодавець визначає ліцензію як документ, що засвідчує наявність у суб'єкта господарювання права на провадження певного виду господарської діяльності (абз. 5 ч. 1 ст. 1 Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності»).

О.П. Віхров кваліфікував відносини з ліцензування як організаційно-господарські відносини, що є процесуально-правовими, переважно процесуально-регулятивними [27, с. 158, 160]. Таким же є характер дозвільних відносин у сфері господарювання з точки зору їхньої організації. Зрештою, порівнювані відносини розглядаються законодавцем і теоретиками галузі адміністративного права як відносини з надання адміністративних послуг, і в рамках теорії адміністративних послуг з цим важко не погодитись. Мета ліцензійної процедури у сфері господарювання у найбільш узагальненому вигляді — це захист прав і законних інтересів громадян, організацій, навколишнього природного середовища, забезпечення їхньої безпеки та безпеки держави, правового господарського порядку [5, с. 4; 7, с. 15; 9, с. 142; 23, с. 9; 26, с. 534]. Аналогічні цілі переслідує процедура видачі документів дозвільного характеру.

Незважаючи на значну подібність ліцензійних і дозвільних правовідносин, вони становлять різні види правовідносин.

1. Одним із основних критеріїв відокремлення ліцензійних і дозвільних правовідносин у сфері господарювання, на нашу думку, є *об'єкт*.

А.І. Шпомер визначає об'єктом ліцензійних правовідносин дії органів ліцензування щодо видачі ліцензії, анулювання, припинення, продовження, здійснення нагляду та контролю за додержанням ліцензійних умов [5, с. 5]. З причин, обґрунтованих автором цієї статті відносно об'єктів дозвільних правовідносин у сфері господарювання [28], вважаємо за можливе визначити як *об'єкт ліцензійних правовідносин* законний інтерес суб'єктів господарювання в набутті (збереженні за суб'єктом, підтвердженні) права на провадження певного виду господарської діяльності, яке в більшості випадків є безстроковим. Водночас *об'єктом*

дозвільних правовідносин виступає законний інтерес суб'єктів господарювання в набутті (збереженні за суб'єктом, підтвердженні) права на провадження окремих господарських операцій, тобто дій у сфері господарювання, що мають певною мірою одноразовий характер (видобування корисних копалин на певній ділянці надр протягом визначеного періоду часу, розміщення об'єктів зовнішньої реклами на визначеній площині у певному часовому проміжку, розміщення малих архітектурних форм на визначеній земельній ділянці і т. д.), і лише в деяких випадках, згідно з нормами дозвільного законодавства, — права на здійснення видів господарської діяльності. Загалом за Законом «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» (абз. 7 ст. 1) документ дозвільного характеру видається стосовно різних об'єктів: природних ресурсів, земельних ділянок, ґрунтового покриву земельних ділянок, споруд, будівель, приміщень, устаткування, обладнання та механізмів, що вводяться в експлуатацію або проектуються, окремих операцій, господарської діяльності певного виду, роботи та послуги, а також документів, які використовуються суб'єктом господарювання у процесі проходження погоджувальної (дозвільної) процедури (проектна документація на будівництво об'єктів, землепорядна документація, містобудівна документація, гірничий відвід).

Зважаючи на різницю в об'єктах, законодавець по-різному визначає умови для отримання дозволів у ліцензійних і дозвільних правовідносинах. Для реалізації багатьох прав, на які надається дозвіл за Законом «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», не потрібна спеціальна кваліфікація, наявність у власності чи користуванні певного майна, як це має місце у випадку з видачею ліцензій. Останні засвідчують відповідність суб'єкта господарювання кадровим, організаційним та іншим законодавчим вимогам, його здатність безпечно для споживачів і кваліфіковано здійснювати той чи інший вид діяльності, що в багатьох випадках не має значення для дозвільних проваджень. Тому правила ліцензійних проваджень об'єктивно не можуть бути застосовані для видачі дозволів на проведення окремих господарських операцій. Наприклад, у дозвільних правовідносинах не використовується поняття затверджених державою умов за зразком ліцензійних умов. Мета дозвільних

і ліцензійних процедур досягається різними способами, зважаючи на відмінність об'єктів.

2. Окрім змісту, права за документами дозвільного характеру і господарська компетенція, засвідчена ліцензією, різняться за обсягом. Суб'єктивне право, яке отримується в рамках дозвільних відносин, може бути реалізовано стосовно конкретного об'єкта: земельної ділянки, будівлі, природних ресурсів, розміщених на певній земельній ділянці, конкретного обладнання тощо. У результаті реалізації ліцензійних відносин відповідний суб'єкт господарювання набуває спеціальної господарської компетенції, яка дозволяє йому здійснювати господарську діяльність певного виду, і її здійснення очевидно не обмежено конкретними об'єктами.

3. Відносини ліцензування не можуть складатись щодо використання об'єктів публічної власності, вони виникають і реалізуються щодо окремих видів господарської діяльності, для здійснення яких ліцензіат використовує власне майно, організує таку діяльність. Водночас значна частина документів дозвільного характеру видається стосовно об'єктів власності українського народу, державної чи комунальної власності (різні види спеціального природокористування, дозволи щодо операцій із пам'ятками культурної, археологічної спадщини, використання радіочастотного ресурсу, дозволи у сфері телекомунікацій тощо). Зважаючи на такий об'єкт, законодавець застосовує і дещо відмінні підходи у правовому регулюванні цих відносин (наприклад строковий характер існування відносин, конкурсний або інший конкурентний порядок набуття прав).

Безстроковість ліцензійних відносин можна пояснити багатьма чинниками, у тому числі й тим, що у процесі реалізації прав за ліцензією суб'єкт господарювання задіює власні ресурси, не отримуючи у використанні публічного майна чи інших обмежених ресурсів. Водночас права за документами дозвільного характеру у низці випадків пов'язані якраз з останнім.

Означена тут відмінність не стосується дозволів, які мають яскраво виражений безпековий компонент: дозволи у сфері санітарно-епідеміологічного благополуччя населення, ветеринарної медицини, карантину рослин і подібні. Для таких дозвільних відносин і ліцензійних відносин основним критерієм розрізнення є їхній об'єкт.

4. *Ознака привілейованості прав*, якими наділяються суб'єкти господарювання, значно менше присутня у ліцензійних відносинах, ніж у дозвільних. По суті, будь-який суб'єкт, який зорганізує власну господарську діяльність згідно з вимогами відповідних ліцензійних умов, управі претендувати й отримати ліцензію. Однак держава не може видати необмежену кількість дозволів на розробку проєктів відведення земельних ділянок, зважаючи на обмежену кількість земельних ділянок того чи іншого цільового призначення, правила зонування територій тощо. Так само безкінечною, з подібних причин, не може бути кількість дозвільних документів щодо розміщення малих архітектурних форм чи об'єктів зовнішньої реклами.

У науковій літературі [10] вказано на різного роду процедурні відмінності між правовідносинами дозвільними і ліцензійними, тому на цьому зупинятись не будемо.

Далі проаналізуємо відмінності у *правовідносинах дозвільного характеру за участю Антимонопольного комітету України* та дозвільних правовідносинах у сфері господарювання. Перші з цих правовідносин виникають на підставі окремих положень Закону України «Про захист економічної конкуренції» (ст. 10, 24, 25) і стосуються надання дозволу на антиконкурентні узгоджені дії та концентрацію.

Процедура надання дозволів на концентрацію суб'єктів господарювання науковці-адміністративісти визначають як елемент механізму державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, особливий різновид адміністративних процедур [29, с. 326, 327]. Правовідносини щодо надання дозволів органами Антимонопольного комітету України (далі АКУ) В.В. Пасічник розглядає як різновид неюрисдикційних адміністративних проваджень — дозвільне провадження у сфері захисту економічної конкуренції [30]. І.В. Солошкіна кваліфікує діяльність державних органів у сфері захисту економічної конкуренції як різновид дозвільної діяльності щодо підприємництва [31], а Н.М. Карпенко розглядає контроль за дотриманням суб'єктами господарювання законодавства про захист економічної конкуренції в ході реалізації концентраційних угод як напрямок державного антимонопольного контролю [32, с. 15—16]. Учений-господарник О.П. Віхров вважав,

що здійснення контролю органами АКУ опосередковують відносні зобов'язальні організаційно-господарські правовідносини [22, с. 375], з чим варто повністю погодитись.

На нашу думку, основною відмінністю дозвільних відносин у сфері господарювання та відносин з отримання дозволів за конкурентним законодавством є *зміст тих дій (того права), на які отримується дозвіл (дозвільний документ)*. У першому випадку мова йде про право здійснювати окремі господарські операції або здійснювати певний вид господарської діяльності, а в другому випадку — про укладення суб'єктами господарювання угод, створення або реорганізацію суб'єктів господарювання, набуття у власність активів, часток (акцій, паїв) у статутних капіталах суб'єктів господарювання, призначення посадових осіб у господарюючих суб'єктах або набуття контролю над суб'єктом / суб'єктами господарювання в інший спосіб, ухвалення інших господарських рішень (у сфері ціноутворення, з питань участі у конкурсах чи торгах, обсягів виробництва тощо).

Звертаючись до антимонопольних органів за дозволом, підприємці або їхні об'єднання просять погодити *їхні власні господарські рішення з питань організації господарської діяльності, рішення майнового характеру або укладання договорів*. Вони не звертаються до держави ні за визнанням за ними певної господарської компетенції, ні за певним привілейованим правом. Відповідні рішення можуть ухвалювати суб'єкти господарювання з різним обсягом господарської компетенції, у звичайній господарській практиці, але в силу ризиків викривлення економічної конкуренції внаслідок реалізації рішень окремими суб'єктами держава бере такі рішення під контроль, зокрема, за допомогою правового інструменту дозволу. Також шляхом отримання дозволу можуть бути легалізовані дії, на які законодавець накладає заборону (наприклад концентрація, яка загрожує монополізації ринків, або узгоджені дії, здатні обмежувати конкуренцію на ринках) [33, с. 127]. У рамках дозвільних правовідносин у сфері господарювання підприємець розраховує на отримання дозволу на окремі господарські операції, що мають елемент привілейованості.

Дозвіл на реалізацію певних рішень із питань організації господарської діяльності, за

яким звертаються до органів АКУ, є і може бути цікавим і необхідним лише для відповідного заявника. Водночас у проведенні цілого ряду господарських дій (діяльності), з приводу яких господарюючі суб'єкти звертаються до дозвільних органів, потенційно може бути зацікавлено декілька або достатньо широке коло осіб. Мова в останньому випадку йде про права у сфері експлуатації об'єктів публічної власності, власності українського народу, і у цьому їх потенціал як об'єктів можливого господарського обігу, що в принципі виключено щодо дозволів у сфері економічної конкуренції.

Привертає увагу також та обставина, що отримання дозволу від органів АКУ є *одним із елементів юридичного складу*, на підставі якого виникають договірні, корпоративні, певні абсолютні господарські правовідносини (щодо встановлення й застосування цін / тарифів тощо, що є характерним для усіх правовідносин дозвільного типу, до яких належать і ці відносини). Водночас отримання права на здійснення певних господарських дій чи діяльності від дозвільних органів є *самостійним юридичним фактом*, на підставі якого виникають абсолютні господарські відносини щодо реалізації відповідного права.

Можна виокремити й інші відмінності дозвільних відносин у сфері господарювання та відносин дозвільного характеру за участю органів АКУ, однак вони мають в основному процедурний характер.

1. Вимоги, які повинні виконати суб'єкти господарювання у випадку отримання дозволів на окремі господарські операції чи господарську діяльність, пов'язані з їхньою законністю, належним оформленням документів для отримання дозволу; розсуд дозвільного органу щодо можливості надання чи відмови у наданні дозволу загалом виключається. Підстави відмови у виданні дозволів пов'язані, насамперед, із негативними результатами експертизи, неповним оформленням комплексу документів для отримання дозволів, наданням недостовірної інформації (ч. 5 ст. 4—1 Закону «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»). Можуть бути й інші підстави, визначені у спеціальному законодавстві (наприклад невідповідність об'єкта проектній документації на будівництво та вимогам будівельних норм є підставою для відмови у виданні сертифіката про прийняття в

експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів згідно з ч. 7 ст. 39 Закону «Про регулювання містобудівної діяльності»).

Надання дозволу на узгоджені дії чи концентрацію залежить від ефекту, який відповідні дії справляють на економічну конкуренцію, причому виключити під час ухвалення рішення розсуд антимонопольних органів складно (ч. 1, 2 ст. 10, ч. 1 ст. 25 Закону «Про захист економічної конкуренції»). У підзаконних нормативних актах відсутні уточнення оціночних понять, застосованих у Законі (наприклад у Положенні про порядок подання заяв до органів Антимонопольного комітету України про надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання, затвердженому розпорядженням АКУ від 12.02.2002 № 26-р, не визначено конкретні критерії для тлумачення зазначених у ч. 1 ст. 10 Закону процесів).

Дещо менші можливості для розсуду у випадку надання дозволу на концентрацію згідно з ч. 1 ст. 24 Закону «Про захист економічної конкуренції». Такий дозвіл надається, якщо концентрація не призводить до монополізації чи суттєвого обмеження конкуренції на всьому ринку чи в значній його частині (ч. 1 ст. 25 Закону). У ході вирішення питання, чи має місце монополізація або суттєве обмеження конкуренції, враховується визначена у заявах учасників концентрації економічна інформація, перелічена у додатку 2 до Положення про порядок подачі заяв в Антимонопольний комітет України про попереднє отримання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання (Положення про концентрацію), затвердженому розпорядженням АКУ від 19.02.2002 № 33-р.

2. Рішення антимонопольних органів в аналізованих ситуаціях може бути ухваленим з урахуванням інформації, наданої конкурентами, постачальниками чи споживачами учасників узгоджених дій, а також об'єднаннями споживачів (п. 8.9 названого Положення). А під час ухвалення рішень щодо видання документів дозвільного характеру інформацію від інших суб'єктів господарювання чи споживачів дозвільні органи не збирають.

3. У разі встановлення підстав для заборони узгоджених дій, концентрації, органи АКУ повідомляють їх учасників про зміст таких підстав і встановлюють строк для надання ними пропозицій щодо зобов'язань, які вони готові

взяти на себе для усунення негативного впливу узгоджених дій, концентрації на конкуренцію, та дозволяють органу АКУ ухвалити рішення про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію (ч. 2 ст. 31 Закону). Такі дії виключені у дозвільних процедурах згідно з Законом «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності».

4. Більше того, якщо за результатами звернення про надання дозволу на узгоджені дії та концентрацію ухвалено рішення про їхню заборону, у тридцятиденний строк від дня ухвалення такого рішення зацікавлені особи можуть звернутися до Кабінету Міністрів України із заявою про надання відповідного дозволу (ч. 1, 3 ст. 33 Закону). Дозвільне законодавство у сфері господарської діяльності не допускає перегляду в адміністративному порядку рішення про відмову у видачі дозвільного документа.

Описана вище ситуація спричинена тим, що правове регулювання конкуренційних відносин здійснюється за допомогою оціночних норм, із широким використанням оціночних понять і «принципу розумного підходу» (*rule of reason*) [33, с. 123—128]. Використання подібних норм у дозвільному законодавстві у сфері господарської діяльності неприпустимо з точки зору інтересів окремих суб'єктів господарювання та економічних інтересів держави.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, правовідносини дозвільного характеру, які виникають між суб'єктами господарювання і антимонопольними органами, суттєвим чином відрізняються від дозвільних правовідносин у сфері господарювання як за змістом дій / прав, що набуваються (тобто за об'єктом), так і за підставами надання відповідних дозволів, роллю дозвільних органів в ухваленні позитивного чи негативного рішення. Ці правовідносини є господарськими за своєю правовою природою, однак належать до різних груп (видів) правовідносин. Видається, що дозвільного характеру правовідносини у сфері конкуренції і власне дозвільні правовідносини у сфері господарювання поєднує лише сфера економіки, у рамках якої реалізуються відповідні господарські повноваження, і певний дозвільний компонент (наявність повноважень відповідних органів на видачу певного дозволу).

Ліцензійні та дозвільні відносини у сфері господарювання також мають сутнісні відмін-

ності, пов'язані насамперед із різним змістом (характером) та обсягом об'єкта відносин, наявністю ознак привілейованості у права, що отримується у рамках дозвільних правовідносин у сфері господарювання.

У кінцевому рахунку, дозвільні відносини у сфері господарювання та інші відносини дозвільного характеру різні за системою нормативно-правового регулювання. До правового регулювання різних видів відносин законодавець застосовує дещо різні методи і принципи правового регулювання.

Подальші дослідження цієї теми можливі паралельно або після побудови класифікації прав за документами дозвільного характеру. Достатньо чітке окреслення їхніх видів дасть змогу глибше осмислити специфіку дозвільних правовідносин у сфері господарювання, рельєфніше сформулювати відмінності цих правовідносин від інших правовідносин дозвільного характеру і, в решті-решт, обґрунтувати чи заперечити гіпотезу про самостійність цього виду правовідносин у системі організаційно-господарських правовідносин, оперуючи додатковими науковими аргументами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Джафарова О.В. До питання про визначення предмета дозвільної діяльності у сфері економічної безпеки. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 11. С. 157—160.
2. Харитонов О.В. Дозвільна система в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2004. 20 с.
3. Джафарова О.В. Правова природа, сутність та особливості дозвільної діяльності органів публічної адміністрації в Україні. *Право і суспільство*. 2015. № 6—2. Частина 2. С. 121—126.
4. Алексеев С.С. Общие дозволения и общие запреты в советском праве. М.: Юрид. лит.-ра, 1989. 287 с.
5. Шпомер А.І. Ліцензування господарської діяльності (господарсько-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. К., 2006. 20 с.
6. Шпомер А.І. Ліцензування господарської діяльності як різновид організаційно-господарських правовідносин. *Часопис Академії адвокатури України*. 2011. № 10 (1). С. 1—6.
7. Бекірова Е.Е. Правове регулювання ліцензування певних видів господарської діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Донецьк, 2006. 17 с.
8. Комарницький В.М. Право надкористування (питання набуття цього права та інші). *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені І.О. Дідоренка*. 2009. № 4. С. 151—159.
9. Кобецька Н.Р. Дозвільна система у сфері користування надрами. *Право і суспільство*. 2014. № 3. С. 140—146.

10. Червякова Т.А. Понятие и элементы разрешительной системы. *Административное право и процесс*. 2011. № 6. С. 43—45.
11. Солошкіна І.В. Адміністративно-правові засади дозвільної діяльності щодо підприємництва: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків: ХНУВС, 2006. 195 с.
12. Пахомова Т.М. Місце дозвільної системи в механізмі адміністративно-правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 26. С. 158—162.
13. Апанасенко К.І. Про дослідження дозвільних правовідносин у сфері господарської діяльності в юридичній науці. *Актуальні проблеми господарського права та процесу: збірник матеріалів круглого столу*. За заг. ред. О.А. Беяневич. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2015. 168 с.
14. Сіверін В.І. Адміністративно-правові засади надання дозвільних послуг суб'єктами публічної адміністрації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2010. 193 с.
15. Романяк М.М. Адміністративно-правові засади дозвільної діяльності у сфері забезпечення екологічної безпеки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2010. 18 с.
16. Джафарова О.В. Принципи дозвільної діяльності органів публічної адміністрації в Україні. *Visegrad journal on human rights*. 2015. № 4/1. С. 46—53.
17. Джафарова О.В. Види дозвільної діяльності органів публічної адміністрації в Україні. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2015. Т. 16. С. 105—114.
18. Джафарова О.В. Дозвільні правовідносини в Україні: стан і перспективи розвитку. *Право і безпека*. 2014. № 2 (53). С. 25—30.
19. Апанасенко К.І. Дозвільна система у сфері господарської діяльності: науково-практичний коментар Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»: наук.-практ. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 312 с.
20. Джафарова О.В. Дозвільні повноваження Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: питання сьогодення. *Вісник ХНУВС*. 2013. № 1 (60). С. 152—158.
21. Джафарова О.В. Поняття та сутність дозвільних правовідносин: питання сьогодення. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3—1. С. 208—211.
22. Віхров О.П. Організаційно-господарські правовідносини: монографія. Київ: Слово, 2008. 512 с.
23. Вітвіцький С.С. Державний контроль у сфері ліцензійної діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Х., 2004. 18 с.
24. Фетисова С.В. Ліцензування як засіб державного регулювання господарської діяльності. *Науковий вісник Національного університету ДПС України*. 2009. № 4. С. 226—232.
25. Тихомиров Ю.А. Курс административного права и процесса. Москва, 1998. 798 с.
26. Усенко Г.С. Поняття та зміст ліцензійно-дозвільної діяльності в сфері підприємництва. *Форум права*. 2010. № 2. С. 530—536. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10ugvcr.pdf> (дата звернення 10.05.2017).
27. Віхров О.П. Організаційно-господарські зобов'язання з ліцензування господарської діяльності. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С. 158—161.
28. Апанасенко К.І. До питання про об'єкт дозвільних правовідносин у сфері господарської діяльності. *Вісник господарського судочинства України*. 2015. № 5. С. 123—133.
29. Філіпова Т.Л. Процедура надання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання як особливий різновид адміністративних процедур. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 72. С. 325—332.
30. Пасічник В.В. Характерні риси дозвільного провадження у сфері захисту економічної конкуренції при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 3. С. 153—155.
31. Солошкіна І.В. Класифікація видів дозвільної діяльності щодо підприємництва. *Право і безпека*. 2006. № 3. С. 154—157.
32. Карпенко Н.М. Державний антимонопольний контроль процесів економічної діяльності: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.02. Київ, 2010. 22 с.
33. Корчак Н.М. Державне регулювання відносин конкуренції в Україні (господарсько-правовий аспект): монографія. Київ, 2014. 336 с.

REFERENCES

1. Dzhafarova O.V. Do pytannya pro vyznachennya predmeta dozvil'noyi diyal'nosti u sferi ekonomichnoyi bezpeky. *Pidpryyemnyctvo, gospodarstvo i pravo*. 2010. No. 11: 157-160 [in Ukrainian].
2. Kharytonov O.V. Dozvil'na systema v Ukrayini: avtoref. dys. ... cand. yurid. nauk: 12.00.07. Kharkiv, 2004 [in Ukrainian].
3. Dzhafarova O.V. Pravova pryroda, sutnist' ta osoblyvosti dozvil'noyi diyal'nosti organiv publichnoyi administraciyi v Ukrayini. *Pravo i suspil'stvo*. 2015. No. 6-2. Part 2: 121-126 [in Ukrainian].
4. Alekseev S.S. Obshhie dozvoleniya i obshhie zaprety v sovetskom prave. Moscow: Juridicheskaja literatura, 1989 [in Russian].
5. Shpomer A.I. Licenzuvannya gospodars'koyi diyal'nosti (gospodars'ko-pravovyy aspekt): avtoref. diss. ... cand. yurid. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2006 [in Ukrainian].
6. Shpomer A.I. Licenzuvannya gospodars'koyi diyal'nosti yak riznovyd organizacijno-gospodars'kyh pravovidnosyn. *Chasopys Akademiyi advokatury Ukrayiny*. 2011. No. 10 (1): 1-6 [in Ukrainian].
7. Bekirova E.E. Pravove reguluyuvannya licenzuvannya pevnnyh vydiv gospodars'koyi diyal'nosti: avtoref. dys. ... cand. yurid. nauk: 12.00.04. Donetsk, 2006 [in Ukrainian].
8. Komarnytcz'kyj V.M. Pravo nadrokorystuvannya (pytannya nabuttya czogo prava ta inshi). *Visnyk Lugans'kogo derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav imeni I.O. Didorenka*. 2009. No. 4: 151-159 [in Ukrainian].
9. Kobecz'ka N.R. Dozvil'na systema u sferi korystuvannya nadramy. *Pravo i suspil'stvo*. 2014. No. 3: 140-146 [in Ukrainian].
10. Chervjakova T.A. Ponjatje i jelementy razreshitel'noj sistemy. *Administrativnoe pravo i process*. 2011. No. 6: 43-45 [in Russian].

11. Soloshkina I.V. Administratyvno-pravovi zasady dozvil'noyi diyal'nosti shchodo pidpryyemnytstva: avtoref. dys. ... cand. jurid. nauk: 12.00.07. Kharkiv, 2006 [in Ukrainian].
12. Pahomova T.M. Misce dozvil'noyi systemy v mehanizmi administratyvno-pravovogo reguluyannya. *Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo nacional'nogo universytetu. Seriya «Pravo»*. 2014. Vol. 26: 158-162 [in Ukrainian].
13. Apanasenko K.I. Pro doslidzhennya dozvil'nyh pravovidnosyn u sferi gospodars'koyi diyal'nosti v yurydychnij nauki. *Aktual'ni problemy gospodars'kogo prava ta procesu: Zbirnyk materialiv kruglogo stolu*. Kyiv, 2015 [in Ukrainian].
14. Siverin V.I. Administratyvno-pravovi zasady nadannya dozvil'nykh posluh subjyektamy publichnoyi administratsiyi: avtoref. diss. ... cand. jurid. nauk: 12.00.07. Kharkiv, 2010 [in Ukrainian].
15. Romanyak M.M. Administratyvno-pravovi zasady dozvil'noyi diyal'nosti u sferi zabezpechennya ekolohichnoyi bezpeky: avtoref. dys. ... cand. jurid. nauk: 12.00.07. Irpin', 2010 [in Ukrainian].
16. Dzhafarova O.V. Prynцыpy dozvil'noyi diyal'nosti organiv publichnoyi administratsiyi v Ukrayini. *Visegrad journal on human rights*. 2015. No. 4/1: 46-53 [in Ukrainian].
17. Dzhafarova O.V. Vydy dozvil'noyi diyal'nosti organiv publichnoyi administratsiyi v Ukrayini. *Naukovi praci NU OYUA*. 2015. Vol. 16: 105-114 [in Ukrainian].
18. Dzhafarova O.V. Dozvil'ni pravovidnosyny v Ukrayini: stan i perspektyvy rozvytku. *Pravo i bezpeka*. Vol. 2 (53): 25—30 [in Ukrainian].
19. Apanasenko K.I. Dozvil'na systema u sferi hospodars'koyi diyal'nosti: naukovy-praktychnyy komentar Zakonu Ukrayiny «Pro dozvil'nu systemu u sferi hospodars'koyi diyal'nosti»: nauk.-prakt. posib. Kyiv, 2012 [in Ukrainian].
20. Dzhafarova O.V. Dozvil'ni povnovazhennya Ministerstva ekonomichnogo rozvytku i torgivli Ukrayiny: pytannya sгодennya. *Visnyk HNUVS*. 2013. No. 1 (60): 152-158 [in Ukrainian].
21. Dzhafarova O.V. Ponyattya ta sutnist' dozvil'nyh pravovidnosyn: pytannya s'ohodennya. *Porivnyal'no-analitychne pravo*. No. 3-1: 208-211 [in Ukrainian].
22. Vikhrov O.P. Orhanizatsiyno-hospodars'ki pravovidnosyny. Kyiv, 2008 [in Ukrainian].
23. Vitviczkij S.S. Derzhavnyj kontrol' u sferi licenzijnoyi diyal'nosti: avtoref. diss. ... cand. jurid. nauk: 12.00.07. Kharkiv, 2004 [in Ukrainian].
24. Fetysova S.V. Licenzuvannya yak zasib derzhavnogo reguluyannya gospodars'koyi diyal'nosti. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy*. No. 4: 226-232 [in Ukrainian].
25. Tihomirov Ju.A. Kurs administrativnogo prava i processa. Moscow, 1998 [in Russian].
26. Usenko G.S. Ponyattya ta zmist licenzijno-dozvil'noyi diyal'nosti v sferi pidpryyemnytstva. *Forum prava*. 2010. No. 2: 530-536. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10ugvcp.pdf> [in Ukrainian].
27. Vikhrov O.P. Orhanizatsiyno-hospodars'ki zobov'yazannya z licenzuvannya gospodars'koyi diyal'nosti. *Chasopys Kyiv's'kogo universy'tetu prava*. 2011. No. 1: 158-161 [in Ukrainian].
28. Apanasenko K.I. Do pytannya pro ob'yekt dozvil'nyh pravovidnosyn u sferi gospodars'koyi diyal'nosti. *Visnyk hospodarskoho sudochynstva Ukrainy*. 2015. No. 5: 123-133 [in Ukrainian].
29. Filipova T.L. Procedura nadannya dozvolu na koncentraciyu sub'yektiv gospodaryuvannya yak osoblyvyj riznyvyd administratyvnyh procedur. *Aktual'ni problemy derzhavy i prava*. 2014. Iss. 72: 325—332 [in Ukrainian].
30. Pasichnyk V.V. Harakterni rysy dozvil'nogo provadzhennya u sferi zahystu ekonomichnoyi konkurenciyi pry zdzijsnenni zovnishnoekonomichnoyi diyal'nosti. *Chasopys Kyiv's'kogo universytetu prava*. 2013. No. 3: 153-155 [in Ukrainian].
31. Soloshkina I.V. Klasyfikaciya vydiv dozvil'noyi diyal'nosti shchodo pidpryyemnytstva. *Pravo i bezpeka*. 2006. Vol. 5, No. 3: 154—157 [in Ukrainian].
32. Karpenko N.M. Derzhavnyj antymonopol'nyj kontrol' procesiv ekonomichnoyi diyal'nosti: dys. ... cand. nauk z derzh. upravlinnia: 25.00.02. Kyiv, 2010 [in Ukrainian].
33. Korchak N.M. Derzhavne reguluyannya vidnosyn konkurenciyi v Ukrayini (gospodars'ko-pravovyj aspekt): monografiya. Kyiv, 2014 [in Ukrainian].

Надійшла 21.09.2017

Е.И. Апанасенко

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов

РАЗРЕШИТЕЛЬНЫЕ ПРАВООТНОШЕНИЯ
В СФЕРЕ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
И ДРУГИЕ ПРАВООТНОШЕНИЯ
РАЗРЕШИТЕЛЬНОГО ХАРАКТЕРА

Положено начало сравнительному исследованию разрешительных отношений, урегулированных Законом Украины «О разрешительной системе в сфере хозяйственной деятельности», и других правоотношений разрешительного характера. В частности, проанализированы различия между указанными разрешительными отношениями и лицензионными отношениями, а также отношениями разрешительного типа в сфере антимонопольно-конкурентного регулирования.

Ключевые слова: разрешение, лицензия, разрешительные правоотношения, лицензионные правоотношения, привилегия, конкуренция, Антимонопольный комитет Украины, право на осуществление хозяйственной деятельности.

K.I. Apanasenko

Chernihiv national university of technology, Chernihiv

PERMISSIVE LEGAL RELATIONSHIPS
IN THE SPHERE OF ECONOMIC ACTIVITY
AND OTHER RELATIONSHIPS
OF THE PERMISSIBLE CHARACTER

A comparative investigation of permissive relations regulating by Ukrainian Law «On permissive system in a sphere of economic work» and other legal relations with permissive characteristics is started in the article. Author analyzes difference between named permissive relations and licensing relations and also relations of permissive type in a sphere of antitrust-competitive regulation.

Keywords: permit, license, permissive legal relations, licensing legal relations, privilege, competition, Antimonopoly committee of Ukraine, right to undertake an economic work.